

"Şecere-i kâinatın hassas meyvesi olan nev-i insandaki ciddî aşk-ı lâhutî gösterir ki, bütün kâinatta -fakat başka şekillerde- hakikî aşk ve muhabbet bulunuyor." cümlesini izah eder misiniz? "Kâinatın kalbindeki aşk" ile kastedilen nedir?

"Hem kâinat kalbindeki ciddî aşk, bir Mâşuk-u Lâyezâlîyi gösterir. Evet, ağacın mahiyetinde olmayan bir şey, esaslı bir surette meyvesinde bulunmadığı delâletiyle, şecere-i kâinatın hassas meyvesi olan nev-i insandaki ciddî aşk-ı lâhutî gösterir ki, bütün kâinatta -fakat başka şekillerde- hakikî aşk ve muhabbet bulunuyor. Öyleyse, kalb-i kâinattaki şu hakikî muhabbet ve aşk, bir Mahbub-u Ezelîyi gösterir."(1)

Bu ifadeleri birkaç şekilde anlayabiliriz.

Birisi, kâinatın kalbinden maksat insandır, insanın kalbi ise ister fitrî ister iradî bir şekilde olsun Allah'a aşk derecesinde bağlıdır. Bu yüzden ayette şöyle buyrulmuştur: "Kalpler ancak Allah'ın zikriyle tatmin olur." (*Rad, 13/28*)

İnsanın kâinatın kalbi olması, bütün kâinatın merkezinde olmasından dolayıdır. Bütün kâinat bir fabrika gibi insan için çalışıyor, insan için işliyor.

İkincisi, aşkın cansız varlıklara izafe edilmesi, aşkın emarelerinin onlar üzerinde görülmesinden dolayıdır. Mesela, güneşin etrafındaki gezegenlerin güneşe şiddetle bağlanması, sanki aşkın bir alameti ve tezahürü gibidir. Bu tezahüre binaen eşya Allah'a aşk derecesinde bir incizab içindedir, demek gayet makuldür.

Üçüncüsü, eşyaya nezaret ve vekâlet eden meleklerin olduğu hadislerle sabittir. Dolayısı ile eşya adına ilan-ı aşk eden ya da tesbih ve tazimde bulunan meleklerdir, denilebilir.

Dördüncüsü, cansız varlıklarda da bizim idrakinden aciz olduğumuz bir şekilde, aşk ve tesbih olabilir. Nitekim Kur'an'ın çok ayetlerinde, şuurun alametleri hükmünde olan tesbih cansız varlıklara izafe edilmiştir. Bu ayetlerden bazıları şunlardır:

"Göklerde ve yerde bulunan her şey Allah'ı tesbih eder. O, Aziz'dir, Hakîm'dir." (*Hadîd Suresi, 57/1*)

"Yedi gök, arz ve bunların içinde bulunanlar, O'nu tesbih ederler. O'nu övgü ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur, ama siz onların tesbihlerini anlamazsınız. O, Halîm'dir, çok bağışlayandır." (*İsrâ Suresi, 17/44*)

Hülasa, nasıl şeffaf şeyler üstünde yansıyan ışıklar, güneşin varlığına işaret ve delalet ediyor ise, aynı şekilde bütün mahlûkatın fitrî ve halî tesbihleri de Allah'ın varlığına ve birliğine şهادet ve işaret etmektedir. Ayette, tesbih nasıl şuurun alameti olduğu halde cansız varlıklara izafe ediliyor ise, aşkın da aynı şekilde düşünülmesi gerekir.

(1) bk. [Sözler, Otuz Üçüncü Söz, Yirmi Altıncı Pencere.](#)